

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ОДЕСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

Кафедра філософії освіти

КОНКУРСНА РОБОТА

Тематична номінація 7. Бібліотека ХХІ століття: нові виклики та
інноваційні рішення

**СПРИЯННЯ ФОРМУВАННЮ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ В СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ
ОСВІТИ: ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ШКІЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ**

ОДЕСА – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І. СОЦІОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА ЯК ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ЗМІН	
1.1. Наступність у розвитку соціокультурної діяльності: від окремих практик до цифрової платформи (2022–2026).....	4
1.2. Шкільна бібліотека як інституційний осередок формування української національної ідентичності в умовах цифрової трансформації ...	12
РОЗДІЛ ІІ. ЦИФРОВІЗАЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ: ПЛАТФОРМА «СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ НАВІГАТОР» ЯК ІНСТРУМЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ	
2.1. Цифрова платформа «Соціокультурний навігатор»: від ідеї до інструменту педагогічної підтримки.....	16
2.2. Методичний кейс платформи «Соціокультурний навігатор» як інструмент формування української національної ідентичності.....	18
ВИСНОВКИ.....	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	27
ДОДАТОК.....	29

ВСТУП

Сучасний заклад загальної середньої освіти функціонує в умовах стрімкої цифровізації суспільних процесів, реформування освітньої галузі та подолання викликів, спричинених триваючим воєнним станом. Зазначені чинники суттєво впливають на характер виховного процесу та висувають нові вимоги до змісту й форм утвердження української національної та громадянської ідентичності учнівської молоді. У цьому контексті дедалі гострішою стає потреба у формуванні цілісного, безпечного та розвивального соціокультурного простору закладу освіти, здатного інтегрувати навчання, виховання, культурну спадщину та цифрові технології в єдину освітню екосистему.

Законодавчим підґрунтям для розв'язання цих завдань виступають Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» та «Стратегія утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року», які визначають освітнє середовище ключовим майданчиком консолідації молоді навколо української мови, історії, традицій та цінностей.

Особливого значення в цих умовах набуває трансформація шкільної бібліотеки. З традиційної книгозбірні та «складу підручників» вона поступово перетворюється на сучасний соціокультурний хаб, «третє місце» та центр інформаційної, проектної й комунікативної діяльності закладу освіти. Водночас педагогічна практика засвідчує, що цифрова трансформація бібліотечного простору нерідко має фрагментарний або стихійний характер, не забезпечуючись належним системним методичним інструментарієм. Це зумовлює необхідність науково-практичного обґрунтування та узагальнення цифрових ініціатив, здатних об'єднати зусилля бібліотекарів, педагогів та адміністраторів освіти.

Конкурсна робота висвітлює актуальну проблему створення та функціонування соціокультурного простору закладу загальної середньої освіти як ключового майданчика утвердження української національної та громадянської ідентичності здобувачів освіти в умовах діджиталізації, воєнного стану та реформування освітньої галузі.

Презентується досвід реалізації цифрової платформи «Соціокультурний навігатор» (розробленої на базі методичної лабораторії соціокультурної діяльності кафедри філософії освіти КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»). Проаналізовано методичне наповнення платформи, зокрема її аналітико-ретроспективний блок («Хроніка успіху») та інструментально-методичний блок («Методичний портфель: ресурси на допомогу»), узагальнено інтерактивні форми роботи (віртуальні дошки Padlet, мультимедійні кейси, буктрейлери, цифрові гайди) та окреслено стратегічні перспективи масштабування цифрового ресурсу.

Авторський склад: Задорожна Л.К., Кузнєцова О.В., Балащенко І.В., Мелешко В.В., Саєнко Л.І., Нагорнюк О.А.

РОЗДІЛ І. СОЦІОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА ЯК ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ЗМІН

1.1. Наступність у розвитку соціокультурної діяльності: від окремих практик до цифрової платформи (2022–2026)

Усвідомлюючи важливість трансформації соціокультурного середовища та нагальну потребу методичної підтримки педагогічних спільнот в умовах сучасних викликів, Комунальний заклад вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (далі – Академія) здійснює системну, цілеспрямовану роботу з розвитку національно-патріотичного виховання в закладах освіти регіону. Академія виступає потужним регіональним координаційним центром, який об'єднує зусилля управлінців, науковців, керівників закладів, педагогів-організаторів, класних керівників, позашкільних інституцій та шкільних бібліотекарів навколо пріоритетів державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. Академія не лише реагує на виклики часу, а й проактивно створює умови для професійного розвитку педагогічних та бібліотечних працівників, допомагаючи їм пережити ці зміни, опанувати нові інструменти та інтегрувати їх у щоденну практику.

Особливе місце в цій діяльності було відведено роботі зі шкільними бібліотеками та бібліотечними працівниками закладів освіти. Водночас методичний супровід охоплював і педагогів, заступників директорів з виховної роботи, класних керівників, педагогів-організаторів, працівників позашкільної освіти та інших учасників освітнього процесу. Такий широкий спектр цільових аудиторій сприяв розвитку міждисциплінарної та міжсекторальної взаємодії й поступово формував спільний простір професійного обміну.

Таким чином, розвиток соціокультурної діяльності Академії у 2022–2026 роках доцільно розглядати не як сукупність окремих заходів, а як послідовний процес накопичення, апробації, узагальнення та цифрової трансформації професійного досвіду.

Саме професійне навчання та самоосвіта сприяли виявленню актуальних запитів освітян і бібліотекарів, формуванню тематики заходів та соціокультурних проєктів, а також створювали простір для обміну досвідом, обговорення практичних рішень і започаткування спільних ініціатив. Напрацьовані під час цього процесу матеріали поступово переходили від окремих заходів і публікацій до систематизованого методичного доробку.

Таким чином, створення у 2026 році цифрової платформи [«Соціокультурний навігатор»](#) не було окремою або разовою ініціативою. Воно стало наступним етапом тривалого розвитку: від професійного навчання та проведення соціокультурних заходів – до накопичення, узагальнення, цифрового структурування й відкритого представлення напрацьованого

досвіду. Саме ця наступність є визначальною для розуміння логіки появи платформи.

Подальший розвиток професійної підтримки продовжується й у перспективі. На 2027 рік Академією заплановано впровадження нових програм підвищення кваліфікації: «Проектування освітнього середовища закладу позашкільної освіти», «Національна ідентичність і національно-патріотичне виховання в позашкільній освіті: стратегія дії», «Освітнє партнерство: бібліотека у виховному процесі», «Менеджмент інновацій у позашкільлі: від стратегічного планування до цифрової екосистеми та брендингу», «Проектування освітнього середовища закладу позашкільної освіти», «Педагогічна майстерність: траєкторія розвитку, соціокультурна адаптація та партнерство», «Діджиталізація бібліотеки закладу освіти», «Читання як стратегія розвитку: інновації, мотивація, творчість».

Повний перелік і деталі чинних та перспективних освітніх програм можна переглянути на офіційній сторінці курсів підвищення кваліфікації Академії: [офіційній сторінці курсів підвищення кваліфікації Академії](#)

Отже, професійне навчання стало одним із важливих механізмів, через які формувалися актуальні запити педагогічної та бібліотечної спільноти, а результати професійної взаємодії переходили у практичні заходи, методичні матеріали та цифрові ресурси. У цій послідовності простежується розвиток діяльності Академії: професійна підтримка → спільне напрацювання практик → їх узагальнення → цифрова систематизація та відкритий доступ.

Особливу увагу в межах цього розвитку становили соціокультурні заходи та професійні активності, які Академія систематично проводила для педагогічної спільноти, зокрема для шкільних бібліотекарів. Їхня тематика охоплювала поглиблення фахових компетентностей, цифровізацію бібліотечної діяльності, психологічну підтримку, краєзнавство, збереження історичної пам'яті, національно-патріотичне виховання та утвердження української національної ідентичності.

Наведений нижче перелік не є вичерпним. Для простеження логіки становлення та розвитку діяльності виокремлено ті практики 2022–2026 років, які відображають зміну змісту й форматів роботи та значною мірою пов'язані з матеріалами, представленими згодом на платформі [«Соціокультурний навігатор»](#).

Починаючи з 2022 року, знаковим для бібліотекарів став семінар-практикум [«Тенденції розвитку освітянських бібліотек в інформаційному суспільстві» \(2022\)](#), який було проведено з метою підтримки фахового зростання бібліотекарів, розвитку їхньої інформаційної компетентності та впровадження комп'ютерних технологій в умовах Нової української школи. Під час заходу учасники опанували сучасний цифровий інструментарій для інноваційного супроводу бібліотечної роботи, обговорили актуальні форми діяльності та долучилися до інтерактивних мінітренінгів і дискусій.

Завдяки активному впровадженню цифрових технологій шкільна бібліотека виходить за межі традиційного обслуговування, перетворюючись на

повноцінний соціокультурний хаб, який інтегрує зусилля педагогів, учнів і батьків навколо спільних громадянських і національних цінностей.

Наступним кроком стало проведення у 2024 році Академією спільно з Одеською національною науковою бібліотекою та Центральною міською бібліотекою імені І. І. Франка обласного марафону [«Цифровий всесвіт шкільних бібліотек»](#). Його проведення стало продовженням професійного навчання та самоосвіти бібліотекарів і продемонструвало вже не лише опанування цифрових інструментів, а й створення власних цифрових продуктів та їх публічне представлення.

Марафон охопив три ключові номінації:

- «Найкращий сайт бібліотеки» – переможниця Анастасія Макаренко (сайт ліцею).[сайт ліцею](#)
- «Найкращий блог бібліотекаря» – переможниця Надія Гніпа (блог авторки, YouTube-канал).[блог авторки YouTube-канал](#)
- «Найкраща бібліотечна сторінка у соцмережах» – переможниця Ірина Павліщева (сторінка у Facebook).[сторінка у Facebook](#)

Ще одним кроком у цьому напрямі став методичний семінар [«Аксіологічний вимір патріотизму сучасної освіти»](#), проведений 10 жовтня 2023 року на базі Академії кафедрою філософії освіти та методичною лабораторією соціокультурного спрямування. Учасники обговорювали виклики сьогодення, роль музеїв у трансляції культурної спадщини в умовах воєнного стану та практичний досвід військово-патріотичного виховання.

Важливим етапом у системній роботі з національно-патріотичного виховання став міжвідомчий науково-методичний семінар [«Національно-патріотичне виховання як чинник формування громадянської свідомості учнів засобами бібліотечної роботи»](#) (2023 рік) у співпраці з Одеською національною науковою бібліотекою.

Органічно поєднуючи завдання національно-патріотичного виховання звітного періоду та сучасні тенденції цифрової трансформації освітнього середовища, Академія забезпечила комплексний підхід до методичного супроводу бібліотекарів. Узагальнення цього багатоаспектного практичного досвіду втілювалося у наукових публікаціях 2024 року на сторінках фахового журналу «Наша школа: науково-практичні студії»:

Полтавська Т.М., Мелешко В.В. «Формування громадянської свідомості учнів засобами бібліотечної роботи в контексті національно-патріотичного виховання» (№ 1(5), 2024, с. 40–45). <https://nashasholadoi.oano.od.ua/-/article/view/315579>

Мелешко В.В. Впровадження цифрових технологій у бібліотечну діяльність: досвід обласного марафону «Цифровий всесвіт шкільних бібліотек» (№ 4(8), 2024, с. 42–46). <https://nashasholadoi.oano.od.ua/-/article/view/327852>

Знаковим аспектом діяльності Академії останніх років у сфері національно-патріотичного виховання є [вшанування пам'яті видатних постатей Одещини, зокрема Галини Могильницької \(1937–2021 рр.\)](#) –

багаторічної викладачки Академії, відомої української письменниці, поетки та правозахисниці.

Логічним продовженням цієї роботи стало започаткування Академією щорічного [Конкурсу учнівської та студентської творчості імені Галини Могильницької «Талант і слово»](#), спрямованого на підтримку обдарованої молоді, розвиток літературного краєзнавства та утвердження громадянських цінностей.

Наступним кроком у системній роботі з утвердження національної та громадянської ідентичності стала експертна дискусія [«Національна ідентичність: сутність та шляхи формування»](#), що відбулася 30 травня 2025 року в Одеській обласній універсальній науковій бібліотеці імені М.С. Грушевського за організації Координаційної ради при Одеській РДА (РВА) та ГО «Одеський інститут соціальних технологій».

Упродовж 2022–2025 років Академія забезпечила координацію та методичний супровід Всеукраїнських місячників шкільних бібліотек, напрацювання яких стали концептуальним фундаментом для подальшої цифровізації. Важливим етапом цієї роботи стало узагальнення кращих практик у науково-методичному виданні: [«Збірник сценаріїв соціокультурних заходів шкільних бібліотек Одеської області»](#) / за заг. ред. В. В. Мелешко (Одеса, 2025. – 113 с.), де представлено матеріали для популяризації бібліотечних ресурсів і підвищення фахового іміджу.

Успіх першої електронної збірки засвідчив затребуваність подібних напрацювань серед освітян, що зумовило створення якісно нового цифрового продукту – повноцінної платформи [«Соціокультурний навігатор»](#). Ресурс розроблений як відкрита, динамічна екосистема для постійного щорічного поповнення новими ініціативами, практичними кейсами та методичними матеріалами, що забезпечує безперервний обмін досвідом і підтримку патріотичного виховання в регіоні.

Узагальнення багаторічного досвіду в електронному форматі стало важливим передумовним кроком до створення нового цифрового продукту. Напрацьовані матеріали вже потребували не лише збереження, а й зручної навігації, тематичного структурування, постійного оновлення та відкритого доступу. Це зумовило перехід від окремих електронних матеріалів до повноцінної цифрової платформи [«Соціокультурний навігатор»](#).

У 2026 році цей напрям отримав новий організаційний вимір: на базі кафедри філософії освіти розпочала роботу методична лабораторія соціокультурної діяльності. Її діяльність продовжила напрацьовані Академією практики, водночас розширивши їх за змістом і цільовими аудиторіями. У центрі уваги залишилися національна ідентичність, громадянська свідомість, патріотичне виховання, культурна пам'ять, професійна підтримка педагогів і бібліотекарів, а також міжсекторальне партнерство.

Упродовж 2026 року методична лабораторія соціокультурної діяльності розгорнула багатовекторну роботу, спрямовану на підтримку педагогів,

заступників директорів з виховної роботи, класних керівників, працівників позашкільної освіти та бібліотекарів.

У фокусі уваги залишалося формування національної ідентичності, громадянської свідомості та патріотичного виховання. Зокрема, 19 лютого, у Національний день молитви та вшанування пам'яті захисників України, в Академії відбулася презентація довідника [«Герої одеських вулиць»](#), спрямована на збереження історичної пам'яті, осмислення деколонізації топоніміки та надання освітянам практичних матеріалів.

Продовженням літературно-просвітницької лінії стала культурологічна студія 18 березня, присвячена [творчості 95-річного ювіляра Станіслава Стриженюка](#), яка актуалізувала роль художнього слова у вихованні молоді.

19 травня відбулися [ІІІ літературно-педагогічні читання пам'яті Галини Могильницької](#), що поєднали популяризацію її творчо-педагогічного спадку з мистецькою виставкою та об'єднали освітян навколо духовних і культурних цінностей.

У партнерстві з Одеською обласною універсальною науковою бібліотекою ім. М. Грушевського 24 серпня було організовано захід [«Історія. Література. Незалежність»](#) до 35-річниці української державності, у межах якого відбувся інтелектуальний діалог фахівців та презентація електронної книжкової виставки.

Важливим елементом історичного просвітництва стала онлайн-презентація наукової монографії Антона Бондаренка [«Культ вовка у військових традиціях давньої України»](#) (6 березня 2026 року), що надала бібліотекарям актуальний контент для використання у патріотичній та просвітницькій роботі.

Дієвим напрямом стала й музейна робота: 8 травня 2026 року проведено обласну кейс-студію [«Музейний простір закладу освіти: сучасний вимір»](#), присвячену Міжнародному дню музеїв та Дню пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу.

Представники лабораторії соціокультурної діяльності також виступили співорганізаторами секції [«Ментальна прошивка: код нації» у межах VIII Форуму «Креативних вчителів»](#), проведеного 10 червня 2026 року, інтегрувавши питання ціннісного виміру в сучасні освітні стратегії.

Для забезпечення освітян якісними краєзнавчими матеріалами було створено спеціалізовану цифрову платформу [«Соборна Україна»](#). Вона стала одним із прикладів переходу від окремого цифрового ресурсу до ширшої системи методичної навігації та згодом увійшла до складу [«Соціокультурний навігатор»](#).

Значне місце в роботі лабораторії посів напрям міжсекторального партнерства та реалізації інклюзивних стратегій. Зокрема, 25 червня відбулася кейс-студія [«Партнерство заради майбутнього: реалізація державної молодіжної політики»](#), присвячена розвитку молодіжного лідерства, створенню Молодіжної ради та трансформації сільських бібліотек.

10 березня проведено кейс-студію «PRO – рівність у позашкільлі: перезавантаження свідомості», орієнтовану на реалізацію Стратегії гендерної рівності та формування безпечного освітнього середовища без упереджень.

У межах підтримки та модернізації діяльності шкільних бібліотек 16 квітня організовано кейс-студію «Сучасний фонд шкільної бібліотеки: професійне перезавантаження», де фахівці отримали практичні поради щодо ревізії фондів, каталогізації та адаптації бібліотечних ресурсів до запитів НУШ.

Однією з найбільш помітних трансформацій останніх років є зміна ролі науково-педагогічної бібліотеки Академії: від традиційної функції інформаційного забезпечення до функціонування як культурно-освітнього та комунікаційного середовища.

У 2023–2026 роках підготовлено 48 віртуальних тематичних книжкових виставок, присвячених історичним подіям, пам'ятним датам, а також видатним діячам української культури, літератури та науки. Окреме місце посідають виставки, присвячені видатним діячам української культури, а також тематичні матеріали до Дня захисників і захисниць України та Дня українського козацтва «Козацтво – свято мужності та сил», Дня Гідності та Свободи «Україна – країна нескорених!», Дня Збройних сил України «Війна і книги» тощо.

Водночас розвиваються нові формати:

- культурологічні студії;
- літературно-педагогічні читання;
- проєкт «Жива бібліотека»;
- відкриті лекції;
- творчі зустрічі;
- презентації;
- партнерські заходи.

Проведення *культурологічних студій* започатковано у 2023 році. Першою стала студія «Літературно-педагогічна спадщина Галини Могильницької», яка започаткувала цикл заходів із вшанування пам'яті поетки, громадської діячки та педагогині Галини Могильницької. У 2025 році проведено культурологічну студію «Дивовижний світ Володимира Рутківського», спрямовану на популяризацію сучасної дитячої літератури через ознайомлення з творчістю письменника, а також збереження культурної та історичної спадщини Півдня України, зокрема Одещини. У 2026 році культурологічні студії продовжено заходом «Провісник духовного відродження України: дух культури і слово Станіслава Стриженюка», присвяченим осмисленню творчої спадщини письменника та популяризації українського слова. Отже, культурологічні студії поступово сформувалися як стала форма бібліотечної роботи, що поєднує літературу, педагогіку, історію, краєзнавство та культурологію.

Окремим напрямом соціокультурної діяльності Академії стало проведення системи заходів, присвячених творчій та педагогічній спадщині Галини Могильницької.

У 2024-2026 роках щорічно проведено літературно-педагогічні читання «Літературно-педагогічний код Галини Могильницької». У 2026 році в межах III літературно-педагогічних читань пам'яті Галини Могильницької відбулася презентація збірки-посвяти «Галина Могильницька: творчо-педагогічний спадок у свідченнях сучасників». Під час заходів проводились книжкові виставки творів Галини Могильницької та художні вернісажі.

У межах цього напрямку започатковано у 2025 році Конкурс учнівських та студентських робіт пам'яті Галини Могильницької «Талант і слово» та Заохочувальну відзнаку імені Галини Могильницької. У Конкурсі взяли участь 79 учасників - учнів 5-11 класів, студентів закладів фахової перед вищої та вищої освіти.

Заохочувальну відзнаку імені Галини Могильницької вручено 4 номінантам:

- Лаптієнко Катерина - директорка Новопетрівського ліцею Великомихайлівської селищної ради Роздільнянського району Одеської області, вчитель української мови і літератури, Заслужений вчитель України;
- Нечиталюк Ірина — кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри української літератури Одеського національного університету імені І.І.Мечникова, лекторка і популяризаторка української літератури;
- Свінтковська Світлана — українська освітянка, методист вищої категорії, методистка науково-методичної лабораторії суспільно-гуманітарної освіти, старший викладач кафедри методики викладання і змісту освіти КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»;
- Пузік Валерій — український письменник, художник, режисер, журналіст і військовослужбовець Збройних Сил України.

Популяризація творчої спадщини письменниці продовжується в межах соціокультурного проєкту «Освіта Одещини: час і простір», що висвітлено на сайті Академії <https://prostir.oano.od.ua/>

Значення цього проєкту полягає не лише у збереженні пам'яті про видатну діячку Одещини, а й у забезпеченні наступності її педагогічних ідей, популяризації творчої спадщини серед педагогів, бібліотекарів, учнівської та студентської молоді.

З 2024 року науково-педагогічна бібліотека Одеської академії неперервної освіти реалізує культурно-просвітницький проєкт «Жива бібліотека». Його концепція передбачає перетворення бібліотеки на відкритий майданчик для безпосереднього спілкування з письменниками, науковцями, музейними працівниками, дослідниками, митцями та громадськими діячами.

У межах Всеукраїнської акції «Національний тиждень читання. Тиждень поезії» у березні 2023 року відбулась творча зустріч з одеським поетом Андрієм Хасцьким «Українська література – сучасна і поетична». У березні 2024 року відбулася поетична зустріч «Поезія – слово! Поезія – пісня! Поезія – вільна душа!» за участю Євгенії Красноярової, представниць організації «Одеса – місто літератури ЮНЕСКО» Анни Маліцької та Катерини Харченко. У листопаді 2024 року в межах проєкту проведено презентацію перевидання

агробестселера Євгена Чикаленка «Розмова про сільське хазяйство» за участю Анжели Савченко – дослідниці та менеджерки проєктів зі збереження культурної та історичної спадщини різних регіонів України. У 2025 році до Дня Незалежності України відбулася зустріч із виконувачем обов’язків директора Одеського історико-краєзнавчого музею Юрієм Слюсарем та відкрита лекція «За самостійність і соборність: освітні ресурси музейного простору». До 135-річчя Аркадія Казки – поета доби Розстріляного відродження в межах проєкту «Жива бібліотека» проведено літературний вечір пам’яті «Капля сонця у морі блакиту». До Дня захисників і захисниць України у 2025 році відбулася творча зустріч «Слово, що виховує» з письменником, фотохудожником і захисником України Віталієм Запекою. Захід був спрямований на ознайомлення педагогів і бібліотекарів із життям та творчістю автора, а також на пошук можливостей використання його творів у роботі з дітьми. У 2026 році в межах проєкту відбулася презентація довідника «Герої одеських вулиць», присвячена Національному дню молитви та вшануванню пам’яті захисників України. Отже, проєкт «Жива бібліотека» демонструє нову модель соціокультурної роботи, у якій книга стає основою для діалогу між людьми, поколіннями, професійними середовищами та культурними інституціями. У межах проєкту «Жива бібліотека» До Дня захисників і захисниць України у 2026 році проведено творчу зустріч з військовим, письменником Владиславом Куліченком «Живі історії: голоси тих, хто творить історію».

Особливого значення соціокультурна діяльність бібліотеки набуває в умовах російсько-української війни. У цей період бібліотека виконує важливу функцію збереження історичної пам’яті, популяризації української культури та формування національної свідомості.

Сукупність наведених практик показує послідовне розширення змісту соціокультурної діяльності: від професійного навчання та цифрової грамотності – до національно-патріотичного виховання, збереження історичної пам’яті, краєзнавства, музейної педагогіки, міжсекторального партнерства та створення цифрових ресурсів. Водночас кожен наступний етап спирався на попередній і доповнював його новими форматами взаємодії та представлення досвіду.

1.2 Шкільна бібліотека як інституційний осередок формування української національної ідентичності в умовах цифрової трансформації

Є щось символічне в тому, що саме бібліотека – інституція, яка століттями асоціювалася з тишею й незмінністю, – сьогодні стає одним із найдинамічніших елементів соціокультурного середовища закладу освіти. У цьому підрозділі простежимо, як саме відбувається ця зміна: яку роль бібліотека відіграє в такому середовищі, як цифровізація трансформує її діяльність, які нові форми роботи з’являються внаслідок цього, і куди рухається її розвиток у стратегічній перспективі утвердження української національної ідентичності.

Сучасні дослідження соціокультурної діяльності бібліотек фіксують суттєве розширення її функцій: до соціокультурних функцій бібліотеки належать інформаційна, виставкова, просвітницька, науково-дослідна, представницька та консультативна, спрямовані на формування ціннісних орієнтацій користувачів і розвиток читацької культури (Соціокультурна діяльність бібліотеки, б.д.). Вважаємо, що саме розширення до «консультативної» та «представницької» функцій є найпоказовішим: воно означає, що бібліотека перестає бути лише постачальником інформації і стає активним учасником побудови репутації й культурного обличчя закладу загальної середньої освіти в громаді.

У новому освітньому вимірі бібліотека дедалі частіше набуває ознак «третього місця» – простору, відмінного і від дому, і від класної кімнати, де відбувається неформальна взаємодія, обмін думками та спільна творчість, а книга перестає бути лише об'єктом зберігання, ставши інструментом пізнання й соціальної взаємодії. Відповідно змінюється й роль самого бібліотекаря: класична модель «менеджера фондів», зосередженого на обліку та збереженні книжкового фонду, поступається місцем моделі значно складнішій і багатограннішій. Сучасний бібліотекар постає в трьох взаємопов'язаних ролях:

- куратора контенту – фахівця, який відбирає, систематизує й адаптує інформаційні та методичні матеріали для потреб педагогічної спільноти;
- медіатора інформаційних потоків – посередника, що допомагає учням і колегам орієнтуватися в умовах інформаційного перевантаження, формуючи навички медіаграмотності та критичного мислення;
- модератора соціокультурних ініціатив – організатора, здатного об'єднати зусилля педагогів, батьків та учнів навколо виховних проєктів.

Ця видозміна ролі вимагає від бібліотекаря нових цифрових компетенцій – і саме тут постає проблема, яка має пряме практичне значення для подальшого викладу. Наявність цифрових інструментів сама собою не гарантує їх ефективного використання: потрібен системний методичний супровід, який допоміг би педагогічним і працівникам шкільної бібліотеки опанувати нові формати роботи, уникнути хаотичного, фрагментарного впровадження технологій і натомість вибудувати послідовну, обґрунтовану систему виховної діяльності.

Цифрова трансформація функцій шкільної бібліотеки безпосередньо пов'язана із загальними процесами цифровізації освіти: у XXI столітті в умовах цифрового суспільства відбувається трансформація діяльності бібліотек, і вони стають центрами не тільки наукової, а й соціально значущої інформації (Добровольська & Чередник, 2023). На нашу думку, ключове тут – не саме впровадження технологій, а зміна логіки роботи бібліотеки: з реактивного постачальника ресурсів вона перетворюється на проактивного організатора виховного простору, здатного самостійно ініціювати проєкти, а не лише відповідати на запити.

Цифровізація суттєво розширила й репертуар форм роботи шкільної бібліотеки. Серед інноваційних форм масової роботи виокремлюють букросинг, буктрейлер, бібліофреш, квест, бібліотечний флешмоб, інформаційний брифінг, коворкінг, коучинг (*Аналітичний вісник у сфері освіти й науки, 2023*). Показово, що більшість цих форм побудовані на принципі співтворчості читача й бібліотекаря, а не пасивного споживання інформації – і саме в цьому, вважаємо, полягає їхній виховний потенціал: вони привчають учня бути не отримувачем, а співавтором культурного досвіду закладу освіти.

Досвід методичної роботи демонструє важливу закономірність: запит на консолідований методичний інструментарій виходить далеко за межі однієї професійної групи – від самих бібліотекарів він поступово поширюється на педагогів, класних керівників, організаторів виховної роботи та адміністрацію закладів освіти. Це свідчить про те, що шкільна бібліотека в умовах цифрової трансформації перестає бути ізольованою ланкою освітнього процесу і перетворюється на соціокультурне середовище закладу освіти, яке здатне інтегрувати зусилля різних учасників освітнього процесу навколо спільних ціннісних і методичних орієнтирів щодо утвердження української національної ідентичності.

Розвиток шкільної бібліотеки як соціокультурного осередку не є довільним процесом – він спирається на державну стратегічну рамку. Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» визначає бібліотеки як базовий елемент культурної, наукової, освітньої та інформаційної інфраструктури держави, наголошуючи на їхній ролі в розвитку інформаційної й мовної культури суспільства, патріотичного, правового та екологічного виховання (Кабінет Міністрів України, 2016). Переконані, що саме наявність такого документа на державному рівні – важливий аргумент на користь того, що описувана в цій роботі практика не є локальною ініціативою «знизу», а вписується в загальнонаціональну стратегію модернізації бібліотечної галузі.

Саме ці стратегічні орієнтири – державні, галузеві та інституційні – формують той нормативний і концептуальний фундамент, на який спирається практична реалізація соціокультурного середовища. Тому ключові напрями діджиталізації бібліотечного простору включають в себе створення віртуальних тематичних полиць, інтеграція аудіокниг, подкастів, інтерактивних курсів та електронних версій сучасних видань. Особливим напрямом є залучення здобувачів освіти до створення електронних баз даних про історію закладу освіти, випускників-захисників, створення оцифрованих музеїв та електронних збірок усних історій громади. Обов'язковою складовою виступає надання доступу до верифікованих державних джерел, цифрових архівів України, розробка інтерактивних гайдів з протидії дезінформації та розпізнавання маніпуляцій. Цифрова шкільна бібліотека постає як інтерактивна спільнота з організацією онлайн-клубів, марафонів читання української книги, випуску учнівських подкастів та коротких відеооглядів

(буктрейлерів), що робить читання української літератури популярним елементом молодіжної субкультури.

Отже, здійснений теоретичний аналіз дав змогу розкрити сутність соціокультурного середовища закладу освіти як цілісної сукупності матеріальних, організаційних, комунікативних та ціннісних умов, у яких відбувається становлення особистості учня. Установлено, що структура такого середовища охоплює просторово-предметний, соціальний, інформаційно-технологічний та ціннісний компоненти, а його формування зумовлене низкою сучасних чинників – цифровізацією освітнього процесу, потребою мінімізації освітніх втрат в умовах воєнного стану та посиленням партнерства закладу освіти з громадою та інструментом формування української національної ідентичності.

Визначено, що соціокультурне середовище виконує виховну, комунікативну, ідентифікаційну та розвивальну функції, реалізація яких потребує конкретних інституційних механізмів. Одним із найпоказовіших таких механізмів є шкільна бібліотека, роль якої в сучасних умовах суттєво трансформується: від традиційної книгозбірні вона поступово перетворюється на соціокультурний хаб – «третє місце», що поєднує навчання, дозвілля та професійну комунікацію. Відповідно змінюється й роль бібліотекаря, який дедалі більше виконує функції куратора контенту, медіатора інформаційних потоків та модератора соціокультурних ініціатив.

Доведено, що цифрова трансформація шкільної бібліотеки не є ізольованим локальним процесом, а органічно вписується в загальні тенденції цифровізації освіти та в державну стратегічну рамку розвитку бібліотечної справи. Це підтверджує, що трансформація бібліотеки як соціокультурного осередку має системний, а не випадковий характер і відбувається одночасно на кількох рівнях – інституційному, галузевому та державному. Таким чином, все вищезазначене становить концептуальну основу для аналізу практичного досвіду, представленого в Розділі 2 цієї роботи.

Висновок до розділу I

Упродовж 2022–2026 років соціокультурна діяльність Академії послідовно розвивалася від окремих професійних заходів і практик до системної роботи, спрямованої на утвердження української національної ідентичності, громадянської свідомості, збереження історичної пам'яті та культурної спадщини. Накопичений досвід було узагальнено, систематизовано й поступово переведено в цифровий формат. Логічним результатом стало створення у 2026 році цифрової платформи [«Соціокультурний навігатор»](#), (укладачі – І. Балашенко, В. Мелешко), яка об'єднала напрацьовані матеріали, практики та методичні ресурси в єдиному цифровому середовищі. Цей простір акумулює ретроспективні напрацювання попередніх років і водночас задуманий як відкрита, динамічна екосистема, що може постійно оновлюватися новими ініціативами, практичними кейсами та методичними матеріалами.

Таким чином, розвиток соціокультурної діяльності Академії пройшов послідовний шлях: професійна взаємодія → практична діяльність → накопичення досвіду → його систематизація → цифрове об'єднання ресурсів → створення цифрової платформи [«Соціокультурний навігатор»](#)

РОЗДІЛ II. ЦИФРОВІЗАЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ: ПЛАТФОРМА «СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ НАВІГАТОР» ЯК ІНСТРУМЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ

2.1. Цифрова платформа «Соціокультурний навігатор»: від ідеї до інструменту педагогічної підтримки

Описана у попередньому розділі багаторічна діяльність Академії засвідчує послідовне накопичення соціокультурних практик, методичних матеріалів та цифрових ресурсів. Наступним етапом цього розвитку стало їх систематичне об'єднання та перетворення на цілісний цифровий інструмент – платформу [«Соціокультурний навігатор»](#).

Цифровізація соціокультурної діяльності закладу освіти сьогодні не є даниною моді чи тимчасовим трендом – це закономірний і, певною мірою, неминучий етап розвитку сучасної школи. Перехід до відкритого, комунікативного й мережевого освітнього середовища змінює не лише інструменти, якими користується педагог, а й саму філософію освітньої взаємодії. Дослідники слушно зауважують, що цифрова трансформація розширює можливості партнерства, індивідуалізації та доступності освітніх і виховних процесів. Водночас у закладах загальної середньої освіти цифровізація дедалі частіше розглядається як практичний інструмент – засіб мінімізації освітніх втрат, підтримки живого зв'язку між учнями, вчителями й батьками, а також реалізації змішаного, дистанційного та гібридного навчання

У контексті соціокультурної діяльності цифрові технології дали закладам освіти те, чого їм раніше бракувало, – простір для експерименту. З'явилася можливість проводити онлайн-проекти, віртуальні виставки, дистанційні виховні заходи, інтерактивні акції, вебінари, цифрові екскурсії та спільні ініціативи з батьками й громадою. Для шкіл, які прагнуть залишатися відкритими соціокультурними осередками громади, це особливо цінно: цифрове середовище посилює їхню комунікативну, інтеграційну та просвітницьку функції.

Паралельно із цими загальними процесами відбувається і глибша, внутрішня трансформація – трансформація шкільної бібліотеки як інституції. Вона поступово набуває статусу сучасного соціокультурного хабу, який формує культуру школи та стає простором формування української національної ідентичності кожного учасника освітнього процесу. У новому освітньому вимірі бібліотека стає своєрідним «третім місцем» – простором, де перетинаються навчання, дозвілля, професійна комунікація та ідентичність й самовираження, а книга виступає не лише об'єктом зберігання, а й інструментом пізнання і соціальної взаємодії.

Змінюється відповідно й роль бібліотекаря. З «менеджера фондів» він поступово перетворюється на куратора контенту, медіатора інформаційних потоків і модератора соціокультурних ініціатив. До нових ключових функцій бібліотеки ми відносимо:

- Навігаційна функція – допомога здобувачам освіти та педагогам орієнтуватися в умовах надмірного інформаційного потоку, формування навичок медіаграмотності та критичного оцінювання джерел.

- Проектно-креативна функція – створення умов для реалізації інтерактивних заходів, коли бібліотека стає майданчиком для проектної діяльності, майстер-класів та віртуальних експозицій.

- Комунікативно-інтеграційна функція – перетворення бібліотеки на соціокультурний хаб, що об'єднує зусилля педагогів, батьків та учнів у спільному просторі взаємодії, творчості й обміну досвідом.

Така трансформація вимагає від бібліотекаря опанування нових цифрових компетенцій, і саме тут виникає закономірна потреба – потреба у своєрідному професійному «навігаторі», інструменті, який не просто структурує наявні ресурси, а й задає вектор професійного розвитку, допомагаючи фахівцям упевненіше почуватися в сучасному цифровому середовищі.

Усвідомлення необхідності таких системних змін сформувалося не одразу, а поступово – на основі багаторічної практики роботи на курсах підвищення кваліфікації у КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради». Спочатку йшлося про роботу з бібліотекарями, проте з часом коло учасників цього професійного діалогу помітно розширилося: до нього долучилися педагоги, класні керівники, організатори виховної діяльності та заступники директорів з виховної роботи, працівники закладів позашкільної освіти.

Ця динаміка аудиторії наочно засвідчила одну важливу річ: запит на методичну підтримку виходить далеко за межі окремої професійної групи. Педагогічним працівникам різних напрямів потрібен не просто набір готових сценаріїв, а консолідований інструментарій, який демонструє новітні стратегії виховної діяльності. Особливого значення це набуває для молодих фахівців, які лише починають свій шлях у виховному напрямі, – саме для них критично важливо мати опору, що дозволяє уникнути професійної розгубленості на початку кар'єри. З цієї потреби й народилася ідея – створити платформу, яка стала б для освітян справжнім соціокультурним навігатором у професійній діяльності. Не архів матеріалів, а надійний орієнтир, що допомагає молодим педагогам упевнено долати виклики та будувати ефективну систему роботи з учнями, спираючись на апробовані зразки кращих практик Одещини.

Саме цей досвід і став каталізатором створення платформи [«Соціокультурний навігатор»](#) – цілісного ресурсу, покликаного підтримувати професійний розвиток усіх учасників освітнього процесу та забезпечувати координацію між бібліотечною, методичною й виховною складовими шкільного життя.

Втіленням цього задуму стала однойменна інформаційна платформа [«Соціокультурний навігатор»](#), розроблена на базі Методичної лабораторії соціокультурної діяльності кафедри філософії освіти КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради». Створення цього ресурсу дало

змогу трансформувати розпорошений практичний досвід закладів освіти у структурований методичний інструментарій.

Платформа функціонує як динамічна екосистема з двома тематичними векторами:

1. **Аналітико-ретроспективний блок** – [«Хроніка успіху: Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек»](#). Цей розділ – своєрідна база даних моніторингового характеру, яка акумулює результати діяльності педагогічної спільноти Одещини за 2022–2025 роки. Тут зібрано відео- та фотозвіти, кращі практики та візуалізовані результати діяльності педагогічних колективів і бібліотек зокрема. Мета блоку – рефлексія професійного досвіду, аналіз ефективності впроваджених технологій та формування архіву успішних кейсів як емпіричного підґрунтя для подальшого планування.

2. **Інструментально-методичний блок** – [«Методичний портфель: ресурси на допомогу»](#). Цей осередок спрямований на оперативну фасилітацію щоденної роботи педагога. Тут зібрано структуровані сценарії, цифрові кейси, підбірки інтерактивних матеріалів і рекомендації щодо впровадження інновацій. Систематизація матеріалів дає змогу помітно скоротити час на пошук потрібного контенту та пришвидшує впровадження сучасних освітніх рішень.

Обидва блоки оновлюються динамічно, і саме завдяки цьому ресурс перестає бути статичним архівом і перетворюється на дієвий механізм професійного розвитку. Платформу [«Соціокультурний навігатор»](#) варто розглядати як «живу» систему, що забезпечує сталу методичну підтримку освітян і сприяє підвищенню якості виховної діяльності в умовах неперервної професійної освіти.

Задля оптимізації професійної взаємодії та оперативного доступу до методичних напрацювань було укладено навігаційну карту цифрових ресурсів – функціональний інструмент, що дає змогу педагогам швидко орієнтуватися в архітектурі платформи й миттєво переходити до потрібних кейсів, аналітичних звітів та інтерактивних матеріалів (див. Додаток. *Таблиця .Навігаційна карта цифрових ресурсів*)

2.2. Методичний кейс платформи «Соціокультурний навігатор» як інструмент формування української національної ідентичності

Аналітико-ретроспективний блок [«Хроніка успіху: Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек»](#), посідає центральне місце в структурі платформи [«Соціокультурний навігатор»](#) (автори Балащенко І.В., Мелешко В.В.), виступаючи фундаментом, з якого бере початок уся висвітлювана робота.

Перш ніж перейти безпосередньо до практичних надбань, варто зупинитися на сутності самого Місячника як масштабної освітньої ініціативи з чіткою нормативно-правовою основою, що відповідає стратегічним викликам сьогодення.

Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек – це щорічна подія, яка проводиться в жовтні у закладах загальної середньої освіти з метою актуалізації ролі бібліотеки як сучасного освітнього, інформаційного та культурного осередку. Організація заходу спирається на нормативно-правову базу, зокрема наказ Міністерства освіти і науки України № 931 від 12.08.2014, та методичні рекомендації Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» і ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Захід виник як дієвий механізм привернення уваги до виховної й інформаційної функції бібліотеки, а також консолідації зусиль педагогічних працівників, бібліотекарів і громадськості навколо завдань формування ціннісних орієнтирів підростаючої особистості.

Наскрізною лінією нашої роботи стало розроблення та поступове впровадження власної цифрової екосистеми, яка дала змогу перетворити звичайну звітність на інтерактивний методичний ресурс. Зупинимося детальніше на тому, як саме відбувалася ця еволюція – від перших спроб структурувати дані до створення повноцінної платформи [«Соціокультурний навігатор»](#).

Методичне забезпечення Місячника реалізовано через комплексну екосистему цифрових ресурсів, яка протягом 2022–2025 років пройшла шлях від майданчика для звітування до потужної бази професійних інструментів. Систематизація матеріалів відбувається на двох рівнях: оперативна взаємодія з громадами та накопичення поточних напрацювань – на віртуальних дошках Padlet, тоді як узагальнення й довготривале зберігання досвіду – на головній платформі, Google-сайті. Згодом обидва рівні інтегруються в єдину платформу [«Соціокультурний навігатор»](#) (Блок [«Хроніка успіху: Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек»](#) укладач Мелешко В.В.), яка виконує роль головного архіватора й інтегратора всього масиву даних. Матеріали Місячника систематизовано на чотирьох сторінках Google-сайту:

1. [2022 рік «В нас єдина мета – Україна свята, нездоланна ніким і ніколи!»](#)
2. [2023 рік «Вірю в майбутнє твоє, Україно!»](#)
3. [2024 рік «Читаюча шкільна родина – стратегічне завдання бібліотеки»](#)
4. [2025 рік «Рідна мова – наша зброя і наш оберіг!»](#)

Використання інтерактивних дошок Padlet стало сталою практикою, яка дозволяє громадам оперативно ділитися досвідом, розміщувати відеопроєкти, презентації, сценарії та мультимедійні матеріали. Апробація цього інструменту, розпочата у 2022 році, довела свою ефективність для консолідації зусиль бібліотекарів області. З кожним роком структура дошок ускладнювалася і поглиблювалася: від формату візуальних звітів вони еволюціонували до повноцінних методичних сховищ із готовими прикладними кейсами, придатними для безпосереднього використання педагогами у власній діяльності – впроваджувалися нові рубрики, розширювався перелік форматів матеріалів, охоплюючи дедалі більш

різноманітні аспекти виховної діяльності. Усі прямі покликання на ці дошки, структуровані за роками, наведено у Таблиці 1 (розділ 2.1).

Значним досягненням 2024–2025 років стало формування двох масштабних колекцій методичних матеріалів. Основу цих збірок склали розробки й сценарії, які надсилали бібліотекарі, педагоги-організатори, заступники директорів з виховної роботи. Сьогодні ці напрацювання систематизовано, а доступ до них забезпечено через відповідні цифрові збірки – [Колекцію сценаріїв 2024 року](#) та [Колекцію сценаріїв 2025 року](#).

Така архітектура не лише зберігає історичну перспективу розвитку бібліотечної справи, а й слугує дієвим інструментом професійного зростання, полегшуючи практичну роботу – особливо для фахівців-початківців, – і мінімізуючи час на підготовку концептуальних та організаційних аспектів заходів. Педагоги отримують доступ до верифікованої бази знань, що охоплює широкий спектр заходів – від дискусійних платформ і літературних вечорів до благодійних акцій та патріотичних флешмобів, – разом із готовими алгоритмами їх реалізації. Такий системний підхід забезпечує сталу методичну підтримку, де кожен задокументований успіх стає своєрідним зразком для подальшої професійної діяльності освітянської спільноти.

Саме навколо щорічно оновлюваних тематичних акцентів і сформовано контентне наповнення блоку [«Хроніка успіху: Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек»](#):

2022–2023 роки – «Національно-патріотичне спрямування»: акцент на формуванні громадянської позиції, вихованні стійкості та любові до рідного краю в умовах воєнного стану.

2024 рік – «Культура читання»: увага до ролі книги й читання як інструменту розвитку особистості, підтримки ментального здоров'я та збереження інтелектуального потенціалу молоді.

2025 рік – «Плекання мовної культури»: популяризація української мови, вивчення її історії та утвердження як основи національної ідентичності й культурного коду нації.

Задля зручної навігації весь контент блоку [«Хроніка успіху: Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек»](#) систематизовано за двома ключовими векторами, що дозволяє педагогам легко орієнтуватися в масиві інформації та обирати ресурси відповідно до актуальних завдань виховного процесу:

Вектор «Патріотична стійкість та громадянська позиція» (2022–2023).

Вектор «Культура читання та мовна автентичність» (2024–2025).

Така навігація зручна саме тому, що забезпечує інтуїтивно зрозумілий доступ до інформації: користувач може майже миттєво визначити тематику, актуальну для його поточної професійної діяльності, і без зайвих витрат часу знайти потрібні методичні кейси. Ця логіка структурування й перетворює блоки платформи із простого архіву на інструмент оперативного реагування на освітні запити.

Ця структура є перспективною основою для подальших оновлень. У майбутньому передбачається вдосконалення інтерфейсу та рубрикатора платформи задля ще більшої зручності педагогів. Пріоритетом залишається створення середовища, яке допоможе освітянам швидко орієнтуватися у професійному досвіді та обирати дієві інструменти для роботи.

Детальний опис технічної бази та прямі покликання на цифрові інструменти (Padlet-дошки, тематичні сайти, візуалізовані кейси) наведено у Додатку. (Таблиця 1) – до неї варто звернутися для глибшого ознайомлення з переліком цих ресурсів.

Масштабність виховної діяльності в межах Місячника засвідчується різноманітністю застосованих форматів – як в онлайн-, так і в офлайн-режимах. Узагальнений досвід бібліотек області демонструє широкий спектр форм професійної діяльності, які доцільно класифікувати за такими напрямками:

- Дискусійно-аналітичні – круглі столи, науково-практичні конференції, бесіди та виховні години, спрямовані на формування патріотичної свідомості, громадянської відповідальності та висвітлення історичних подій.

- Культурно-просвітницькі – години державності, мовні майданчики, літературні вечори, зустрічі з захисниками України та представниками культурної сфери, тематичні виставки.

- Інтерактивно-творчі – флешмоби, марафони читців, конкурси буктрейлерів, патріотичні майстер-класи та благодійні акції на підтримку Збройних Сил України.

- Інформаційно-цифрові – створення мультимедійних презентацій, відеороликів, тематичних добірок, організація віртуальних екскурсій.

Ця варіативність і змістова насиченість – стала характеристика роботи освітянських бібліотек. Незалежно від обраної тематики – чи то популяризація літературної спадщини, чи плекання мовної культури, чи історико-краєзнавчі студії, – у кожному проєкті послідовно простежується виражений національно-патріотичний вектор. Системна інтеграція громадянської тематики в усі напрями бібліотечної роботи є базовою ознакою фахової діяльності, яка щороку дає змогу актуалізувати виховний вплив на учнівську молодь і сприяє формуванню цілісної світоглядної позиції.

Завершальним етапом кожного щорічного циклу є інформування спільноти: після підбиття підсумків Місячника ми забезпечуємо широке поширення узагальнених напрацювань серед закладів освіти Одеської області, надаючи кожному педагогу вільний доступ до створеного методичного контенту. Зокрема, актуальні покликання на ці ресурси систематично надаються слухачам курсів підвищення кваліфікації, що забезпечує прямий доступ до верифікованого методичного контенту і сприяє його ефективній імплементації в освітню практику.

Унікальність цього заходу полягає саме в його тематичній динаміці: щороку визначається окрема провідна спрямованість, що задає

концептуальний вектор виховної та методичної роботи, дозволяючи гнучко адаптувати діяльність бібліотек до актуальних викликів і стратегічних завдань освітньої системи України.

Логічним продовженням аналізу платформи [«Соціокультурний навігатор»](#) є розгляд другого ключового блоку – [«Методичний портфель: ресурси на допомогу»](#) (укладачі Балашенко І.В., Мелешко В.В., Нагорнюк О.А.). Якщо попередній розділ зосереджений на хронології заходів, то цей блок фокусується на глибинному тематичному наповненні професійної діяльності.

Концептуальне ядро цього блоку сформовано навколо питань національної ідентичності, соціокультурного виміру та громадянської активності. На сьогодні напрацьовано три ключові вектори, що забезпечують педагогів системною методичною підтримкою. Утім, з огляду на динамічні виклики освітнього середовища, платформа не є статичною: у перспективі заплановано подальшу деталізацію рубрикатора та розширення тематичних напрямів – це дозволить зробити блок ще більш адаптивним інструментом, здатним задовольняти зростаючі професійні потреби освітянської спільноти.

Представлені тут матеріали активно презентували й опрацьовували під час тематичних семінарів, вебінарів та методичних зустрічей із бібліотекарями області та педагогічними працівниками, де вони отримали фахову оцінку й підтвердили свою ефективність.

Аналогічно до попереднього блоку, структурування блоку [«Методичний портфель: ресурси на допомогу»](#), здійснено на засадах системного підходу. Концептуальним стрижнем розділу є національна ідентичність у соціокультурному вимірі бібліотечної діяльності – саме цей інтегративний показник об'єднує всі методичні матеріали, дозволяючи педагогам формувати цілісний світогляд в учнівської молоді.

Для ефективної навігації контент систематизовано за трьома ключовими векторами:

1. Вектор «Історична пам'ять та державність»

Ключовим інструментом цього напрямку є освітня платформа [«Соборна Україна»](#), створена методичною лабораторією соціокультурної діяльності КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради». Ресурс є універсальною платформою для підтримки закладів освіти у питаннях національно-патріотичного виховання з акцентом на ідеї соборності як фундаментальній цінності державотворення. Структура платформи включає:

- Методичний кейс «Скарбничка єдності» – акумулює матеріали Українського інституту національної пам'яті, сценарії виховних годин та методичні рекомендації.

- Медіатека та цифрові виставки – добірка візуального контенту, відеоматеріалів і віртуальних книжкових експозицій, що демонструють тяглість державницьких традицій.

- Краєзнавчий блок – розділ, присвячений революційним подіям 1917–1920 років в Одесі, з науковими працями та дослідженнями місцевого контексту визвольних змагань.

- Історична стрічка – аналітичний ресурс, що вибудовує логічний зв'язок між подіями 1919 року та сучасною війною за незалежність України.

2. Вектор «Права людини та культурна стійкість»

Цей напрям зосереджений на фаховій підтримці педагогів у висвітленні складних сторінок історії. Зокрема, у межах вшанування [пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу](#) методична лабораторія забезпечує доступ до верифікованих інформаційно-методичних матеріалів, підготовлених Представництвом Президента України в Автономній Республіці Крим. Інструментарій вектору охоплює:

- Інформаційно-аналітичні довідки – дані про передумови й наслідки депортації 1944 року, правову кваліфікацію подій як акту геноциду та історію боротьби кримськотатарського народу.

- Брендбук – інструментарій для забезпечення єдиної стилістики та етичного оформлення заходів пам'яті.

- Використання офіційних джерел забезпечує належну якість вшанування пам'яті, що є критично важливим для формування історичної свідомості здобувачів освіти.

3. Вектор «Духовно-філософська спадщина»

Напрямок ґрунтується на спадщині Григорія Сковороди, чия філософія «сродної праці» інтегрується в сучасний освітній простір як фундамент педагогіки успіху та партнерства. Методична підтримка педагогів здійснюється через інформаційну платформу [«Григорій Сковорода у сучасному цифровому просторі»](#) (до 300-річчя мислителя). Зміст платформи представлено такими блоками:

- Філософська спадщина – систематизовані факти біографії та тематична збірка афоризмів.

- Навчально-методичний кейс – практичні розробки (уроки, тести, інтерактивні ігри), адаптовані для різних вікових груп.

- Мультимедійний фонд – бібліотека відеоматеріалів та аудіоресурсів для візуалізації творчості.

- Віртуальний читальний зал – книжкова онлайн-виставка з доступом до бібліографічних показників.

Цей комплекс ресурсів дозволяє ефективно інтегрувати етичні та гуманістичні цінності філософії Сковороди у виховну систему сучасної школи.

Окремим інтерактивним сегментом блоку [«Методичний портфель: ресурси на допомогу»](#) є віртуальна дошка Padlet [«Сила книги, сила нації: національно-патріотичне виховання учнівської молоді»](#). Цей ресурс став результатом професійного діалогу та колаборації бібліотекарів і педагогічної спільноти під час занять на курсах підвищення кваліфікації.

У межах цього проєкту акумульовано спільний досвід:

- бібліотечних фахівців, які підготували унікальні тематичні огляди, віртуальні виставки та бібліографічні розвідки;
- педагогічних працівників, які розробили сценарії інтерактивних виховних годин, патріотичних квестів і проєктів;
- творчих колективів закладів освіти, що презентували власні відеоматеріали, презентації та цифрові активності патріотичного спрямування.

Завдяки такому комплексному підходу платформа містить не просто перелік заходів, а готові методичні кейси, у яких поєднано глибокий зміст книги й сучасні педагогічні технології. Це живий простір обміну напрацюваннями, що дозволяє кожному освітянину знайти дієвий інструментарій для формування національної ідентичності й активної громадянської позиції молодого покоління.

Варто зазначити: на сьогодні змістове наповнення структурування даного блоку зосереджене на трьох базових векторах, які вже забезпечують педагогів необхідним інструментарієм. Проте соціокультурна діяльність у закладах освіти охоплює значно ширший спектр завдань. Тому стратегія подальшого розвитку платформи передбачає поступове розширення тематичного рубрикатора – це дозволить повноцінно охопити різноманітні аспекти виховної роботи та надати комплексну методичну підтримку педагогічній спільноті за всіма ключовими напрямками соціокультурного виміру.

Висновки до розділу II

Аналіз платформи [«Соціокультурний навігатор»](#) засвідчив, що досвід соціокультурної діяльності Академії, узагальнений у Розділі I, знайшов цілісне й системне втілення у структурі та функціоналі платформи: накопичені впродовж 2022–2026 років практики, методичні матеріали та цифрові ресурси набули в ній форми впорядкованого, доступного й таким, що постійно оновлюється, інструменту професійної підтримки. Водночас представлене в цьому розділі осмислення трансформації ролі шкільної бібліотеки – від традиційної книгозбірні до соціокультурного хабу – розкрило теоретико-функціональне підґрунтя, на якому й побудовано архітектуру платформи.

Показано, що платформа об'єднує два тематичні блоки: аналітико-ретроспективний («Хроніка успіху: Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек»), що акумулює досвід 2022–2025 років та демонструє щорічну зміну виховних акцентів – від національно-патріотичного спрямування до культури читання та плекання мовної культури, і інструментально-методичний («Методичний портфель: ресурси на допомогу»), структурований за трьома векторами – історична пам'ять і державність, права людини та культурна стійкість, духовно-філософська спадщина.

Установлено, що цифрові інструменти (Google Sites, Padlet, Google Drive) виконують не лише функцію збереження матеріалів, а й функцію методичної навігації, істотно скорочуючи час педагогів на пошук і підготовку

виховних заходів. Показано, що платформа є не статичним архівом, а «живою» системою, яка постійно розширюється відповідно до нових освітніх викликів, що підтверджує практичну реалізованість наступності, закладеної в багаторічному розвитку соціокультурної діяльності Академії.

ВИСНОВКИ

Конкурсна робота має виразне практичне спрямування й становить безпосередню цінність для широкого кола фахівців, залучених до виховної діяльності в закладах освіти, – бібліотекарів, педагогів-організаторів, класних керівників, заступників директорів з виховної роботи та методистів системи післядипломної педагогічної освіти. Запропонований у роботі підхід до соціокультурної діяльності не залишається на рівні теоретичної декларації, а підкріплений конкретним, апробованим і задокументованим досвідом, що може бути безпосередньо використаний освітянами для вдосконалення власної професійної діяльності – від планування окремого виховного заходу до розбудови цілісної цифрової системи методичної підтримки закладу чи регіону.

У практичній частині роботи на прикладі платформи «Соціокультурний навігатор» продемонстровано конкретний механізм реалізації теоретичних положень: створено цифрову екосистему, яка об'єднує моніторинговий та методичний блоки, забезпечує систематизацію багаторічного досвіду педагогічної спільноти Одещини та слугує дієвим інструментом професійної підтримки – особливо для фахівців-початківців. Досвід використання платформи підтвердив, що поєднання цифрових інструментів, консолідованого методичного контенту та чіткої тематичної навігації дає змогу перетворити шкільну бібліотеку на активного учасника формування соціокультурного середовища закладу освіти.

Отже, мету дослідження досягнуто: теоретично обґрунтовано сутність соціокультурного середовища закладу освіти та практично підтверджено ефективність цифрових інструментів у його формуванні на прикладі успішної регіональної практики.

Перспективи подальшого розвитку роботи вбачаємо в кількох напрямках. По-перше, планується подальша деталізація рубрикатора платформи «Соціокультурний навігатор» та розширення її тематичних векторів – зокрема через додавання нових напрямів соціокультурної діяльності, які на сьогодні представлені фрагментарно. По-друге, доцільним є вдосконалення навігаційного інтерфейсу ресурсу задля ще більшої зручності користувачів і скорочення часу на пошук потрібних матеріалів. По-третє, перспективним напрямом є масштабування описаного досвіду – адаптація моделі платформи для використання в інших регіонах України з урахуванням їхньої специфіки. Нарешті, важливим завданням залишається розроблення чітких критеріїв та інструментів моніторингу ефективності впровадження подібних цифрових платформ у виховну практику закладів освіти, що дасть змогу не лише констатувати факт використання ресурсу, а й вимірювати його реальний виховний вплив на здобувачів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний вісник у сфері освіти й науки: довідковий бюлетень (Вип. 18). (2023). Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739797/1/VNIASO-AHS%20of%20Edu&Sci-RB-18-2023_-80-95.pdf
2. Бех, І. Д., & Чорна, К. І. (2022). Національно-патріотичне виховання учнівської молоді в умовах воєнного стану: теоретико-практичний аспект. *Український педагогічний журнал*, (3), 15-24.
3. Гавриткевич, Г. М. (2023). Формування громадянської та національної ідентичності здобувачів освіти у соціокультурному середовищі закладу загальної середньої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, (4), 45-56.
4. Добровольська, В. В., & Чередник, Л. А. (2023). Інноваційна діяльність бібліотек в умовах цифрового суспільства. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, (1), 5-11. <https://journals.urau.ua/bdi/article/view/276758>
5. Зарєдінова, О. К. (б. д.). *Формування соціокультурних цінностей студентів в освітньому середовищі закладу вищої освіти* [Монографія]. Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724221/1/Зарєдінова-макет%20монографії-ОК.pdf>
6. Кириченко, М. О., & Прохорова, В. В. (2024). Цифровізація освітнього середовища як чинник національно-патріотичного виховання молоді. *Нова педагогічна думка*, (1), 88-95.
7. Коломоєць, А., Луценко, Л., & Кульбіда, С. (2022). Виховне гуманістичне середовище закладу освіти в сучасних умовах. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. <https://spp.org.ua/index.php/journal/article/view/212>
8. Мельничук, О. В. (2023). Мовний простір закладу освіти як основа утвердження державної ідентичності. *Педагогіка і психологія*, (2), 34-42.
9. Нові умови соціокультурного середовища студентської молоді. (2023). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. <http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/article/view/278871>
10. Опанасенко, Л. І. (2024). Електронна шкільна бібліотека як інноваційний осередковий хаб медіаграмотності та національно-патріотичного виховання. *Шкільний бібліотекар*, (2), 12–19.
11. *Особистість студента і соціокультурне середовище закладу вищої освіти* [Матеріали конференції]. (2017). Інститут вищої освіти НАПН України. https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/Konferentsiya-Student-Materialy_2017.pdf
12. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 р. № 2704-VIII. (2019). *Відомості Верховної Ради України*, (21), ст. 81. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

13. *Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності*: Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2834-IX. (2023). *Відомості Верховної Ради України*, (18), ст. 67. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20>

14. *Про освіту*: Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. (2017). *Відомості Верховної Ради України*, (38–39), ст. 380. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

15. *Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України»*: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 219-р. (2016). <https://www.kmu.gov.ua/npas/248924865>

16. *Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023–2025 роках*: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2023 р. № 1322. (2024). *Офіційний вісник України*, (3), ст. 112.

17. *Соціокультурна діяльність бібліотеки*. (б. д.). Наукова бібліотека Національного університету «Чернігівська політехніка». http://library2.stu.cn.ua/sociokulturna_diyalnistj_biblioteki/

18. *Соціокультурне середовище як джерело, умова та засіб виховання у педагогічній спадщині О. А. Захаренка* [Методичний посібник]. (2012). Видавництво Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників. <http://www.library.ippro.com.ua/attachments/article/99/Соціокультурне%20середовищед.pdf>

ДОДАТОК

Таблиця . Навігаційна карта цифрових ресурсів

Назва ресурсу	Покликання
Соціокультурний навігатор	https://sites.google.com/view/01072026-0?usp=sharing
Блок 1. Хроніка успіху: Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек	https://sites.google.com/view/01072026-0/%D1%85%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0-%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D1%85%D1%83-%D0%B2%D1%81%D0%B5%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%8F%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA
2022 рік «В нас єдина мета – Україна свята, нездоланна ніким і ніколи!»	https://sites.google.com/view/04091980/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0
Padlet «Війна очима дітей»	https://padlet.com/zirka8082/padlet-w8bdlg9zteqw2em1
Padlet «Відеоматеріали національно-патріотичного спрямування»	https://padlet.com/zirka8082/padlet-jnvqiglzgbumvw1f
Facebook (публікації 1)	https://www.facebook.com/media/set?set=oa.620006519707723&type=3&av=100028197646380&eav=AfYdFCIc3IHx5234kUrWoOXZI9nw98861hZ5zIuQhRMorUeHf7mvyiJ87rA6NdIKTJ8
Facebook (публікації 2)	https://www.facebook.com/media/set/?set=oa.379487311061450&type=3
2023 рік «Вірю в майбутнє твоє, Україно!»	https://sites.google.com/view/04091980m/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0

Назва ресурсу	Покликання
Padlet (Місячник шкільних бібліотек – 2023)	https://padlet.com/zirka8082/padlet-dd1wh0g1wdpkzm4q
2024 рік «Читаюча шкільна родина – стратегічне завдання бібліотеки»	https://sites.google.com/oano.ukr.education/2024/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0
Padlet (2024)	https://padlet.com/zirka8082/padlet-3dju5xhswvbcupe6
Колекція сценаріїв (2024)	https://drive.google.com/drive/folders/1ZaY7T7YAGUSslpoJEO38pKrFCzMvqf37?usp=sharing
2025 рік «Рідна мова – наша зброя і наш оберіг!»	https://sites.google.com/view/031120250/%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D1%8F-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B0
Padlet (2025)	https://padlet.com/pidruchnykoano/padlet-y2dhz0ul72dh8prk
Колекція сценаріїв (2025)	https://drive.google.com/drive/folders/1QtHlj9q0sSRll2ZpFKdIlg73xjMbHU3MtfGTDZXuwzm0iE_s3SrP3-UVpBWu1m-yEqS6YivSu?usp=drive_link
Блок 2. Методичний портфель: ресурси на допомогу	https://sites.google.com/view/01072026-0/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D1%84%D0%B5%D0%BB%D1%8C-%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D1%83
«Сила книги, сила нації» національно-патріотичне виховання учнівської молоді.	https://padlet.com/zirka8082/padlet-xlkyowe84oxa06ke
Освітня платформа «Соборна Україна»	https://sites.google.com/view/15012026-meleshko/

Назва ресурсу	Покликання
День вшанування пам'яті жертв геноциду кримськотатарськ ого народу	https://sites.google.com/oano.ukr.education/1805/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0
Григорій Сковорода у сучасному цифровому просторі	https://sites.google.com/view/02112023/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0